

Bezoekadres
Herengracht 482
1017 CB Amsterdam

Postbus 10718
1001 ES Amsterdam
Telefoon 020 2514 900
Fax 020 2514 999

Gemeente Amsterdam

Bureau Monumenten & Archeologie

Memo

Aan	Stadsdeel Amsterdam Noord t.a.v. Pam Vrijman
Van	Karin Westerink
Behandeld door	Hester Aardse
Doorkiesnummer	
E-mail	k.westerink@bma.amsterdam.nl
Kopie aan	
Datum	5 november 2013
Onderwerp	Cultuurhistorische verkenning bestemmingsplan Ringweg

Stadsdeel Noord heeft Bureau Monumenten en Archeologie (BMA) verzocht te adviseren over de bovengrondse cultuurhistorische waarden die bij het opstellen van het bestemmingsplan voor het plangebied Ringweg van belang zijn. Het plangebied omvat het tracé van de ringweg in Amsterdam Noord tussen de Zeeburgertunnel bij Schellingwoude en het knooppunt Coenplein. Ten noorden hiervan is vanaf het Noord Hollandsch Kanaal in het westen tot aan het Buiten IJ in het oosten een strook van het landelijk gebied opgenomen.

Ontwikkelingsgeschiedenis

Tot in de tweede helft van de 20^e eeuw was het grondgebied van Amsterdam Noord overwegend landelijk van karakter. De bebouwing wordt bepaald door de dorpen op de Waterlandse Zeedijk en die in het lager gelegen Waterland met verder enkele boerenbedrijven temidden van het land. De structuur van het landschap is bepaald door de ontginning van het eeuwenoude veenweidegebied en heeft geresulteerd in het kenmerkende slagenlandschap met parallelle ontwateringssloten en een aantal grote waterlopen. Het prestigieuze Noord Hollandsch Kanaal uit 1825 dat in opdracht van koning Willem I en naar ontwerp van ing. Jan Blanken werd gerealiseerd, is daar een van de meest bepalende voorbeelden van. In de eerste helft van de 20^e eeuw werden ter weerszijden van dit kanaal en langs de Waterlandse Zeedijk nieuwe uitbreidingswijken van Amsterdam gerealiseerd in de vorm van de beroemde tuindorpen. In 1934 stelde de gemeente het Algemeen Uitbreidingsplan (AUP) vast van C. van Eesteren – stedenbouwkundig hoofdontwerper van de nieuwe Afdeling Stadsontwikkeling bij Publieke Werken. Voor Noord stelde Van Eesteren dat de kwalitatieve kracht gelegen was in de kleinschalige tuin- en dijkdorpen en de uitgestrekte weidegebieden van Waterland. Het AUP voorzag dan ook alleen in de aanleg van het (niet uitgevoerde) boogkanaal om de Noord ten behoeve van scheepvaart en niet in aanvullende woningbouwlocaties. Dat gebeurde pas na WOII in verband met de grote woningnood. In 1958 werd daarom het AUP herzien ten aanzien van Noord en ontwikkelde de gemeente drie uitbreidingswijken: Nieuwendam-Noord, Buikslotermeer en de Banne Buiksloot. Intussen was de nieuwe Schellingwouderbrug aangelegd en had het Rijk ingestemd met de aanleg van de Coen- en IJ-tunnel zodat de bereikbaarheid van Noord sterk verbeterd zou worden. De

Coentunnel was in 1967 gereed en de IJ-tunnel in 1968. In diezelfde periode ontwikkelde de gemeente Amsterdam ook de plannen voor de aanleg van de ringweg. Het idee van een ringweg dateert van het Algemeen Uitbreidingsplan van 1935. Daarbij werd gedacht aan een brede stadsweg voor gemengd verkeer in de stad. Mede naar aanleiding van de toename van het autoverkeer, de ligging van de naoorlogse stadsuitbreidingen in Noord en de aansluiting op de stad ten zuiden van het IJ, werd het tracé in Noord verlegd naar de huidige positie. Bovendien wijzigde het karakter tot een verhoogd aangelegde autoweg die een volledig gesloten ring vormt. De reden hiervan is het scheiden van verkeersstromen in verschillende niveaus met zo min mogelijk kruisingen ten behoeve van een zo vlot mogelijk afhandeling van het verkeer.

Het tracé van de ringweg vormt een 'natuurlijke' demarcatie tussen het stedelijke en landelijke gebied van Amsterdam Noord. Gezien de alsmaar toegenomen druk op het landelijk gebied van Amsterdam in de afgelopen decennia, is de waardering voor het ongerepte veenweidegebied van Waterland toegenomen. Ten noorden van de ringweg, tussen het IJ bij Schellingwoude en het Noord Hollandsch Kanaal werd in de loop van de 20^e eeuw echter ook een strook in gebruik genomen voor doeleinden met een overwegend groen karakter, te weten de rioolzuiveringsinstallatie Noord, golfbaan Waterland, sportpark De Weeren en volkstuincomplexen Buikslotermeer, De Molen, Tuinwijk en Kweeklust. Daarbij bleef de structuur van het oude slagenlandschap ter hoogte van de drie laatstgenoemde volkstuincomplexen (deels) intact, of herkenbaar in de verkavelingsrichting, maar het is in het overige gebied grotendeels uitgewist bij de grondwerken bij de aanleg van de ringweg. De grotere waterlopen zijn daarentegen nauwelijks onderbroken, en vormen zodoende een van de weinige doorlopende schakels tussen het weefsel aan weerszijden van de ring.

Cultuurhistorische inventarisatie

In het bestemmingsplangebied zijn de volgende bijzondere zaken van cultuurhistorische waarde:

- Nationaal Landschap Laag Holland met het karakteristieke slagenlandschap van veenweides en ontwateringssloten.
- Het Noord Hollandsch Kanaal.

Advies

BMA adviseert om in het kader van het bestemmingsplan Ringweg de nog overgebleven landschappelijke structuren en waterwegen te borgen in het bestemmingsplan en zorg te dragen voor het kenmerkende groene en open karakter dat bij het Nationaal Landschap hoort. Verder adviseren wij om het Nationaal Landschap en het Noord Hollands Kanaal een dubbelbestemming cultuurhistorie te geven en in de bijbehorende regel een voorziening op te nemen die voorziet in het behoud van voornoemde waarden. Onderdeel hiervan kan een advies door BMA of de CMW zijn waarbij plannen op de gevolgen voor de cultuurhistorische waarden getoetst wordt.

Ook adviseren wij om in de toelichting op het bestemmingsplan het wettelijke en gemeentelijke beleidskader ten aanzien van de bovengrondse cultuurhistorische waarden in de ruimtelijke ordening op te nemen.

Gebruikte bronnen en literatuur

Aardse, H. *Cultuurhistorische Verkenning De Banne*, BMA, 2012

Dijssel, J. van, Terhorst, T. *Archeologisch bureauonderzoek, Plangebied Ringweg*, BO 13-076, BMA, 2013

Grier, ir. A. de, 'De Coentunnel en de Autoringweg', *Ons Amsterdam*, jrg 14, 1962, p.139-142
Streekplan Noord-Holland Zuid, vastgestelde begrenzing Nationaal Landschap Laag Holland, vastgesteld door GS, 7 november 2006.

Stadsarchief 1:1000 topografisch kaartenarchief